

Cirkulärnr: 2002:47
Diariernr: 2002/1060
Handläggare: Bengt Skagersjö, Håkan Johansson
Sektion/Enhet: Gatu- och fastighetssektionen, Enheten för regional utveckling
Datum: 2002-05-14
Mottagare: Kommunstyrelsen
Rubrik: Direktiv för planeringsomgången 2004 – 2015

*Gatu- och fastighetssektionen,
Enheten för regional utveckling
Bengt Skagersjö, Håkan Johansson*

2002-05-14

Kommunstyrelsen

Direktiv för planeringsomgången 2004 – 2015

Bakgrund

Regeringen har uppdragit åt Vägverket, Banverket och länen att upprätta långsiktiga planer för transportinfrastrukturen perioden 2004 – 2015. Vägverket involverar genom sina vägregioner kommunerna i planeringsarbetet. Banverket kommer också att initiera dialog och samverka med kommunerna.

Det finns inte något större utrymme för traditionella infrastrukturinvesteringar på vare sig nationell eller regional nivå före 2007. Endast de objekt som regeringen särskilt pekat ut i sina direktiv, och sådana objekt som pågår eller där planeringen är så långt kommen att objekten i princip kan betraktas som påbörjade, kommer att utföras. Det kommer därför i planeringen främst att bli fråga om att lyfta fram angelägna åtgärder avseende bärighetshöjande och tjälsäkerhetsförbättrande åtgärder, miljö- och trafiksäkerhetsförbättrande åtgärder m.m.

Vi vill med detta cirkulär komplettera och kommentera såväl regeringens direktiv som de direktiv Vägverket gett ut.

Infrastrukturpropositionen

Den 3 oktober 2001 presenterade propositionen "Infrastruktur för ett långsiktigt hållbart transportsystem" (prop. 2001/02:20). Riksdagen biföll propositionen den 14 december 2001.

Riksdagsbeslutet innebär att den ekonomiska planeringsramen för transportinfrastruktur för perioden 2004 – 2015 uppgår till 364 miljarder kronor varav 319 miljarder till verksamhet och 45 miljarder för kapitalkostnader i form av räntor och amorteringar för investeringar som finansieras med lån.

Regeringsdirektiv för planeringen

I regeringsbeslut den 14 mars uppdrog regeringen till Vägverket, Banverket och länen att upprätta långsiktiga planer för nationell respektive regional transportinfrastruktur för planeringsperioden, som nu förlängs från tidigare 10 till 12 år att alltså omfatta perioden 2004 – 2015.

Utgångspunkten för planupprättandet är de av riksdagen fastställda transportpolitiska målen. De tidigare delmålen om tillgängligt transportsystem, hög transportkvalitet, säker trafik, god miljö och positiv regional utveckling har kompletterats med ett nytt delmål, ett jämställt transportsystem.

Länen och regionala självstyrelseorgan

I Gotlands, Kalmar, Skåne och Västra Götalands län ligger ansvaret att upprätta planen för regional transportinfrastruktur hos det regionala självstyrelseorganet. I övriga län har länsstyrelsen det ansvaret.

I län som väljer att bilda kommunala samverkansorgan för regional planering med stöd av riksdagens beslut angående propositionen "Regional samverkan och statlig länsförvaltning" (prop. 2001/02:7) skall ansvaret för länsplanen överföras till samverkansorganet.

Planer

Enligt direktiven skall Vägverket upprätta en nationell väghållningsplan som även omfattar drift- och underhållsåtgärder och Banverket på motsvarande sätt en nationell banhållningsplan. Länen skall redovisa åtgärder för de planeringsramar som regeringen angett för respektive län, samt därutöver åtgärder för nivåer som är 50 % högre respektive 50 % lägre än ramen. Det senare innebär att 21 gånger 3 länsplaner skall upprättas, granskas och bedömas!

Härutöver skall Vägverket redovisa en särskild trafiksäkerhetsplan för hur trafiksäkerhetsmålet år 2007 skall nås. Den skall innehålla dels Vägverkets åtgärder, dels andra aktörers åtgärder. Planeringsarbetet måste säkra nödvändiga insatser inom Vägverkets egna verksamhetsområden och från de viktigaste medaktörerna bl.a. kommunerna. Trafiksäkerhetsplanen kommer att utformas så att den består av sju regionala delplaner och en del med nationella åtgärder.

Planeringsramar

Planeringsramen för regional transportinfrastruktur har regeringen fastställt till 30 miljarder kronor för perioden. Av detta avsätts 1,5 miljarder till ett nytt stöd till bidrag till rullande materiel för regional kollektiv persontrafik på järnväg. Av resterande 28,5 miljarder avsätts 5,6 miljarder till särskilt utpekade objekt vilket motsvarar 20 %.

Vilken fördelningsgrund som regeringen använt vid fördelningen på län framgår inte av direktiven.

För bärighetshöjande- och tjälsäkerhetsförbättrande åtgärder har ett nytt anslag bildats på 17 miljarder kronor för planperioden. Detta är en ambitionshöjning vilket är välkommet från kommunal synpunkt. Anslaget kommer emellertid att hanteras centralt av Vägverket. Detta är dessvärre ett steg i motsatt riktning mot det ökade lokala och regionala inflytande över infrastrukturplaneringen som Kommunförbundet länge verkat för.

Prioriteringar

Enligt direktiven skall samhällsekonomisk lönsamhet vara vägledande för prioritering av föreslagna åtgärder, men hänsyn skall också tas till hur mycket åtgärderna bidrar till att uppfylla de transportpolitiska målen. I de nationella planerna skall hänsyn även tas till hur nyttan av åtgärderna fördelas över landet. Landanslutningar till nationellt viktiga hamnar skall särskilt beaktas.

Kommunförbundet har i grunden inget att erinra mot att ett samhällsekonomiskt synsätt läggs till grund för utformningen av den framtida transportinfrastrukturen. Enligt förbundets uppfattning bör de dock inte ersätta den politiska viljeinriktningen, utan endast vara ett av flera underlag för politiska beslut.

Kriterierna för prioritering skall enligt direktiven gälla för alla åtgärder oavsett finansieringsform, vilket Kommunförbundet tillstyrkt.

Nationell väghållningsplan

Den nationella väghållningsplanen skall enligt direktiven innehålla

- E 18 mellan Hån och Töcksfors i Värmlands län
- Norra Länken i Stockholms län under förutsättning av 25 % regional medfinansiering och i en av regeringen utpekad sträckning
- E 18 mellan Adolfsberg och Lekhyttan i Örebro län.

Planen skall också, förutom åtgärder 2004 – 2015, även omfatta de investeringar under perioden 2002 – 2004 som skall tidigareläggas genom lån i Riksgäldskontoret. I pressmeddelande med anledning av infrastrukturpropositionen i oktober 2001, angav Vägverket att följande objekt ska kunna startas:

E4 Förbi Örkelljunga och Skånes Fagerhult (Skåne län)

E4 Uppsala – Mehedeby (Uppsala län)

E6 Torp – Håby (Västra Götalands län)

E20 Förbi Strängnäs (Sörmlands län)

E22 Förbi Bromölla (Skåne län)

Rv25 Vrå – Boasjön (Kronobergs län)

Rv64 Sjötorp – Spåsjön (Västra Götalands län)

Det rör sig totalt om drygt 170 km väg till en totalkostnad av drygt 5 500 miljoner kronor.

Vägverket skall också upprätta en strategi för drift och underhåll av det statliga vägnätet. Strategin skall upprättas i samråd med näringslivet med utgångspunkt från planeringsramen för drift och underhåll.

Nationell banhållningsplan

Den nationella banhållningsplanen skall innefatta:

- Järnvägstunneln genom Hallandsås
- Utbyggnaden av Botninabanan till ett belopp av 15 miljarder kr
- Banverkets andel av finansieringen av Citytunneln i Malmö
- Banverkets andel av ökad spårkapacitet genom centrala Stockholm
- Elektrifiering av Blekinge Kustbana.

Bidrag till investeringar i rullande materiel för regional kollektiv persontrafik på järnväg, tunnelbana och spårväg kan, upp till ett belopp på 4,5 miljarder kr, ges till trafikhuvudmän och kan avse såväl inköp som leasing. Banverket skall samråda med bl.a. Rikstrafiken och Svenska Lokaltrafikföreningen (SLTF) för att lägga fast de regler och riktlinjer som skall styra bidragsgivningen. 3 miljarder tas från anslaget till stomjärnvägar, och 1,5 miljarder från anslaget till regional transportinfrastruktur.

Bidrag till byggande av stationer, terminaler, vänthallar och andra liknande anläggningar för järnvägstrafik skall beräknas utifrån objektens hela kostnad, alltså även de delar av objekten som avser kollektivtrafik på väg.

Länsplaner för regional transportinfrastruktur

Länsplanerna, som normalt är mest intressanta från lokal och regional synpunkt, omfattar investeringar i statliga vägar som inte är stamvägar, inklusive investeringar i transportinformatik, trafiksäkerhetsåtgärder på det statliga vägnätet, statsbidragsberättigade åtgärder för vissa regionala kollektivtrafikanläggningar samt bidrag till kommuner för vissa fysiska åtgärder och transportinformatikåtgärder för förbättrad miljö och trafiksäkerhet på kommunala vägar och gator.

Det hittillsvarande särskilda bidraget till åtgärder för förbättrad tillgänglighet för funktionshindrade förlängs inom oförändrad totalram t.o.m. 2004 men upphör därefter.

Av den totala regionala anslagsramen avsätts 5,6 miljarder kronor till särskilt utpekade objekt. Dessa är:

i Stockholms län

- Norrortsleden
- Södertörnsleden
- Riksväg 73 Älgviken – Fors

i Västra Götalands län

- Ny förbindelse mellan E 6 och E 20 norr om Tingstadstunneln i Göteborg inklusive förbindelse över Göta Älv, under förutsättning att regional medfinansiering kan erhållas, samt

i Dalarnas län

- Riksväg 50 Gruvan – Tallen
- Riksväg 50 Ornäs – Tallen.

Miljöåtgärder på det regionala vägnätet, som inte är direkt kopplat till ett ansvar för verksamhetsutövaren, t.ex. bulleråtgärder eller skydd av vattentäkter, utan snarare hör till förbättringar av arkitektonisk kvalitet kan finansieras i den regionala planeringsramen.

Vägverket skall genomföra försök med friare användning av statsbidragen för kollektivtrafik på väg i fem kommuner. Dessa kommuner skall väljas ut efter samråd med SLTF och länen. Bidraget får inte innebära minskade kommunala anslag till transportsektorn utan utgöra ett nettotillskott, och medlen bör inte användas som driftbidrag. Försöksverksamheten skall pågå 2004 och 2005 och därefter utvärderas. Ett första steg kan nu vara taget till återinföra statsbidrag till kollektivtrafikanläggningar av lokal karaktär, vilket Kommunförbundet länge krävt.

Fyrstegsprincipen

Samtliga planer skall innehålla en redovisning per objekt där det framgår vilka de största bristerna är, vilka åtgärder som bör genomföras och varför, samt vilka av dessa åtgärder som föreslås prioriteras. Åtgärderna bör analyseras enligt den s.k. fyrstegsprincipen vilket innebär

1. åtgärder som kan påverka transportbehovet och val av transportsätt
2. åtgärder som ger effektivare utnyttjande av befintligt transportnät och fordon
3. begränsade ombyggnadsåtgärder
4. nyinvesteringar och större ombyggnadsåtgärder.

Uppdrag om enskilda vägar

Utredningen om bidrag och regler för enskilda vägar, "Enskild eller allmän väg?" (SOU 2001:67) har remissbehandlats och bereds nu inom regeringskansliet. Remissbehandlingen visar på en generellt stor tveksamhet till förslagen. Vissa kompletterande analyser kommer därför att göras. Vägverket skall inventera i vilket skick de enskilda broarna och färjorna är och vilka kostnader som följer av ett eventuellt statligt övertagande. Kunskapen om vilka effekter utredningens förslag har för glesbygdsbefolkningen behöver också fördjupas. Vägverket skall genomföra studier av befolkningens sammansättning längs det enskilda vägnätet liksom studier av den belastning för den enskilde som enskild väghållning innebär. Slutligen skall uppgifter redovisas om de vägar, som med utgångspunkt i utredningens förslag, eventuellt kan bli föremål för förändring eller indragning, och som samtidigt är av betydelse för försvaret.

Tidsplan

Efter genomförande av s.k. tillstånds- och bristanalyser, dialog med kommuner, näringsliv och regioner, kommer förslag till planer att upprättas under hösten 2002. Planerna remitteras perioden januari till april 2003. Remissbehandlade planer skall lämnas till regeringen senast den 4 augusti 2003. Vägverket skall senast den 18 augusti redovisa sina synpunkter på länstransportplanerna till regeringen.

Regeringen kommer därefter att besluta om definitiva ramar till länen. Den slutliga procentuella nivån kan komma att variera mellan länen.

Respektive län skall fastställa den regionala planen senast den 31 december 2003. Samma datum gäller för regeringen att fastställa den nationella väghållningsplanen respektive den nationella banhållningsplanen.

Frågor besvaras av

Bengt Skagersjö, tfn 08-452 79 64, e-post bengt.skagersjo@svekom.se och
Håkan Johansson, tfn 08-452 79 60, e-post hakan.johansson@svekom.se.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Gatu- och fastighetssektionen

Jan Söderström